บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนแนวนโยบายระดับประเทศ และสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษา ได้ดำเนินงานตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล สกอ. ได้กำหนดเป้าหมายของกรอบคือการ "ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากร ที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานและพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย" ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติ ที่มีอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือการจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ รวมทั้งมาตรฐานการอุดมศึกษาที่ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก จึงเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น "คนเก่ง คนดี และมีความสุข" โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะคุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขสกอ. จึงตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างเยาวชนหรือประชากรวัยเรียนให้เป็นผู้ที่มีความเป็นพลเมือง ยินดีที่จะทุ่มเททรัพยากร และสรรพกำลังในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความเป็นพลเมืองของประชากรของประเทศไทย โดยการสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาด้านการสร้างความเป็นพลเมือง ตามบริบทของแต่ละกลุ่มสถาบัน และมุ่งหวังว่าสถาบันอุดมศึกษานำแนวทางไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของสถาบัน (วราภรณ์ สีหนาท, 2555 : 3-6)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้ภาครัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา ทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและในภาคประชาชนให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือนิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน รวมทั้งมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนชาวไทยธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การทำนุบำรุงศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2545 หมวด 1 บททั่วไป เกี่ยวกับความมุ่งหมาย และหลักการในมาตรา 6 ได้กล่าวไว้ว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข"และในบทเฉพาะกาล หมวด 4 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาไว้ โดยเฉพาะมาตรา 22 ได้กล่าวว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดและต้องมีลักษณะหลากหลาย โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (กรมการศาสนา. 2556 : 1-5)

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 81 ที่ว่า "รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิด ความรู้คู่คุณธรรม" พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำศาสนาสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งตามหลักการ ทางพุทธศาสนาถือว่าชีวิตคือการศึกษา การศึกษาคือชีวิต ชีวิตและการศึกษาอยู่ที่เดียวกัน การปฏิรูปการเรียนรู้ คือการย้ายการศึกษาให้มาอยู่ที่เดียวกับชีวิต (สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. 2543 : 3-4) จะเห็นได้ว่าเรื่องจริยธรรม ไม่ได้แยกจากการศึกษาแต่เป็นเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ เพื่อให้คนมีจริยธรรม ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม ที่ประเสริฐ ก็ต้องมีการศึกษา คือฝึกฝนเรียนรู้พัฒนาไป และเมื่อคนมีจริยธรรม ได้แก่ คนมีชีวิตที่ดีงาม คือได้เรียนรู้ฝึกฝนพัฒนามากขึ้น ดังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าตรัสว่า พรหมจริยะ คือจริยะอันประเสริฐ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมาเป็นสิกขา คือการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา 3 อย่าง เหมือนกัน ดังนั้นการนำพุทธ

ศาสนามาเป็นรากฐานในการจัดการศึกษาจึงเป็นการกล่อมเกลาผู้เรียน ด้วยการฝึกพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจริยธรรมที่ดีงาม คือการดำเนินชีวิตที่ดีงามไม่แตกแยกจากความเป็นจริงในชีวิตด้วยปัญญาที่รู้เท่าทัน ทำให้มีพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่ดียิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก. 2543 : 33)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยแต่เดิม เป็นตัวอย่างที่ดีของความหมายการศึกษาคือชีวิต และชีวิตคือการศึกษา ทั้งนี้ เพราะการศึกษาเริ่มขึ้นจากครอบครัวโดย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำหน้าที่เป็นครู เด็กได้รับการฝึกหัดอบรมตามวิถีชีวิตที่ครอบครัวดำเนินอยู่ ครั้นเติบโตขึ้นประสบการณ์ชีวิตก็ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชน ท้องถิ่นและบ้านเมืองวิธีการศึกษากับวิถีชีวิตจึงผสมผสานกัน การศึกษาใช้ชีวิตและความเจริญของชีวิตเป็นตัวตั้งมีบริบท คือ สิ่งแวดล้อม ถิ่นที่อยู่ อาชีพ การทำมาหากิน ประเพณี คุณค่าทางศาสนาและความคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนเจริญขึ้นอย่างไร การศึกษาจึงมีความหมาย ดังที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2533 : 37) ได้กล่าวไว้ว่า "การศึกษาเป็นการปลูกฝังบ่มเพาะให้เรียนรู้วิถีชีวิต ให้กุลบุตร กุลธิดามีความเจริญงอกงามทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมซึมซับความดีงามตั้งแต่เล็กจนโต" การศึกษาจึงเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่สำคัญ นับตั้งแต่เกิดจนตาย คนไทยได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งจากจารีตประเพณี ครอบครัว และชุมชน มีสถาบันหลัก คือ ศาสนาที่วางเกณฑ์ของความดี ความเก่งและความสุขในลักษณะที่ใช้ชีวิตเป็นศูนย์กลาง มีศีลธรรมเป็นเกณฑ์กำหนดความเป็นคนดีคนชั่ว หลักศีลธรรม บุญ-บาป เวร-กรรม กุศล-อกุศล ได้ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกชีวิตของคนไทยจึงได้เจริญเติบโตไปอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ปัจจัย 4 คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สร้างเสริมชีวิตให้เรียบง่าย และสมดุลการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ในแต่ละช่วงชีวิตจึงเป็นกระบวนการบ่มเพาะฝึกอบรมตามแบบอย่างที่ดีงาม ของครอบครัวและชุมชน มีการนับถือ ศรัทธาในผู้นำของหมู่คณะทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ ผู้สูงอายุและผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานอาชีพ บุคคลนับตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาหล่อหลอมหรือที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคมทั้งสิ้น รูปแบบการขัดเกลาของตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Agent) จึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตในแต่ละช่วงวัยเป็นอย่างยิ่ง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอน และประสบความสำเร็จในการสอนอย่างสูงสุด พระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ปราชญ์ได้ขนานนามถวาย และพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอ คือคำว่า "พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู" ซึ่งแปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยม

หรือผู้เป็นยอดของครู ในภาษาบาลีก็มีบทพุทธคุณถวายพระเกียรติว่า “สตฺถา เทวมนุสฺสานำ” แปลว่า พระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า “อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ”แปลว่าเป็น สารถีฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการฝึกฝนอบรมตนตามไตรสิกขา คือเรื่องระเบียบวินัยการควบคุมอินทรีย์ การบังคับควบคุมตนเองได้ จนกระทั่งมีกายวาจาปรกติเรียบร้อยงดงาม (สีลสิกขา) มีสุขภาพจิตดี มีสมรรถภาพจิตดี และมีคุณภาพจิตดี มีความสุขสบายสงบเยือกเย็น มีความรักใคร่เมตตา มีความขยันขันแข็งอดทนเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่แก่ผู้อื่น (จิตสิกขา) มีสติปัญญารู้จักแยกแยะพินิจพิจารณา รู้จักคิด คิดได้ศึกษาเป็น รู้เข้าใจเรา เข้าใจเขา เข้าใจโลก เข้าใจชีวิต และเข้าใจสัจธรรม (ปัญญาสิกขา) เป็นการครองชีวิตอย่างประเสริฐ (พรหมจรรย์) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาไปตลอดชีวิต (Life long Education)ปัจจุบันมีการเรียนรู้การวิจัย มีเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ ที่สนองความสะดวกสบายเกิดขึ้นในโลกมากมาย แต่ไฉนจึงไม่เกิดปัญญาเพียงพอที่จะรักษาความสมดุลของสังคมมนุษย์ ที่เป็นดังนี้เพราะมนุษย์ขาดการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริง พระพุทธศาสนาให้เครื่องมืออย่างดีเยี่ยมในการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริงดังนี้ พุทธศาสนาสอนความเป็นอนิจจังและความเป็นกระแสของเหตุและปัจจัย (อิทัปปัจจยตา) อันจะทำให้รู้ความจริงซึ่งเป็นปัญหาอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ พระพุทธศาสนาสอนให้ทำลายโลภะ โทสะ โมหะ สอนให้คิดแบบโยนิโสมนสิการ สอนความไม่เป็นผู้เชื่อง่าย (กาลามสูตร) สอนการเจริญสติ สอนธรรมะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การมีกัลยาณมิตรธรรม และที่สำคัญยิ่งคือความไม่ประมาท ปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการศึกษาไทย ดูเหมือนว่าไม่ชัดเจนแนวการศึกษาไทยยังไร้รากฐาน เมื่อพูดถึงกรณีสอนให้เด็กเก่งดี มีความสุขในลักษณะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ไม่มีการรับรองหรือยืนยันหนักแน่น ไม่มีการเอาพระพุทธศาสนามาเป็นฐานในฐานะเป็นอุดมการณ์ ปรัชญา เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทย ไม่ตระหนักในคุณค่าที่แท้จริงแห่งพุทธธรรมของเราอย่างจริงจังหรือเข้าใจเพียงบางส่วน บางแง่บางมุมและไม่ครอบคลุมจึงไม่สามารถนำหลักธรรมที่แท้จริงเข้าสู่สังคม และเยาวชนได้อย่างเต็มที่การศึกษาปัจจุบันแม้จะก่อประโยชน์มากมายต่อผู้ได้รับการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถให้ผู้ได้รับการศึกษาบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ (ป.อ.ปยุตโต. 2541 : 75)

พระธรรมปิฎก (2543 : 75) กล่าวถึงหน้าที่หลักของการศึกษาว่ามี 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกมีหน้าที่ถ่ายทอดศิลปวิทยา หมายถึง การถ่ายทอด รักษา ส่งเสริม เพิ่มพูนวิชาการและวิชาชีพ ประการที่สอง มีหน้าที่ในการชี้แนะให้รู้จักดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และสามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองจนถึงความสมบูรณ์คือความเป็นมนุษย์ ซึ่งแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ดีงาม ทางพุทธศาสนาใช้คำว่า "จริยธรรม" โดยสาระจะหมายถึง "พรหมจริยะ" คือการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐทั้งศีล คือพฤติกรรมภายนอกที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและวัตถุ ตลอดจนธรรมชาติ สมาธิคือเรื่องจิตใจและปัญญา คือเรื่องของความรู้ความเข้าใจการมองเห็นเหตุผลคุณค่าตลอดจนเข้าถึงความจริงของธรรมชาติที่เรียกว่า สัจจธรรมหรือความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่มันเป็นของมันอย่างนั้นเอง ถ้าเทียบกันระหว่างหน้าที่ทั้ง 2 อย่างนี้ หน้าที่อย่างแรก คือการถ่ายทอดสืบต่อศิลปวิทยา ข้อนี้เป็นหน้าที่ในด้านการสร้างเครื่องมือ ส่วนหนาที่ ที่สอง คือหน้าที่ในการชี้แนวทางการดำเนินชีวิตและฝึกฝนพัฒนาตนเป็นเรื่องของความมนุษย์โดยตรง ถ้าเป็นการพัฒนาก็คือการพัฒนาตัวบุคคลที่จะไปใช้เครื่องมือ เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ดำเนินชีวิตถูกต้องแล้วจึงจะเป็นผู้ที่ถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและได้ประโยชน์ที่แท้จริง สอดคล้องกับปทีป เมธาคุณวุฒิ (2544 : 70-71) ที่กล่าวว่าการพัฒนาจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ผู้เรียนในอันดับแรกต้องมาก่อนการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะหากบุคคลในสังคมขาดจริยธรรมที่งดงามแล้ว สังคมก็จะวุ่นวาย ขาดความสงบสุข เต็มไปด้วยปัญหาทางศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมี อย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการเทคโนโลยี

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีบุคคลนับถือมากที่สุดของประเทศไทย และประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นชีวิตจิตใจมานานนับพันปีแล้ว โครงสร้างทางสังคมไทยแทบทุกด้านจึงมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ ดังนั้น ในการสร้างปรัชญาการศึกษาของไทย จึงควรนำมาจากพระพุทธศาสนาแทนที่จะนำมาจากตะวันตก ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาทางราชการในประเทศไทย มีรากแผ่ซ่านลึกซึ้งลงไปเกือบทุกแง่ทุกมุมของชีวิตคนไทยอยู่แล้ว ลักษณะภูมิศาสตร์เป็นเมืองร้อน ประวัติแห่งการต่อสู้เพื่อดำรงความเป็นชาติไทย ฯลฯ ก็ย่อมจะเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนาอันเป็นแม่บทเห็นชัดว่าเป็นปรัชญาที่อยู่ลึกในจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้นถ้าจะสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นจากพระพุทธศาสนาก็ไม่น่าจะเป็นที่ขัดข้องหรือบกพร่องอะไรมากนัก เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องแคบประการหนึ่ง และปรัชญาการศึกษาเป็นเพียงหน่อของปรัชญาอันเป็นแม่บทเท่านั้น อีกประการหนึ่ง และยังมีรากฐานทางจิตวิทยา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยีอยู่อีก ถ้าปรัชญาการศึกษามิได้ย้ำในเรื่องใด รากฐานอื่น ๆ ย่อมเสริมให้การศึกษาได้

มีโอกาสครบถ้วนอยู่เสมอ หน้าที่ของเรายังจะต้องสร้างรากฐานเหล่านั้นขึ้นมาอีก ให้คู่เคียงกับรากฐานทางปรัชญา แนวคิดพื้นฐาน (Basic Concept) พระพุทธศาสนาถือว่าสรรพสิ่งและสรรพชีวิตเป็นศูนย์กลาง (All Beings Centred) ไม่ใช่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Beings Centred) ดังที่เข้าใจกันแต่เดิมอีกแล้ว ซึ่งทำให้สรรพสิ่งและสรรพชีวิตอื่น ๆ ขาดคุณค่าในตัวเอง ถ้ามองอย่างเป็นองค์รวมให้ความสำคัญแก่สรรพสิ่งและสรรพชีวิตอย่างเสมอภาคกัน เป็นองคาพยพของกันและกัน ย่อมทำให้สรรพสิ่งและสรรพชีวิตประสบกับภาวะที่เป็นสุขตามสถานะของตน (มานพ นักการเรียน. 2551 : 2-4)

การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยให้แก่คนในชาติ จึงต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และไม่ปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนในชาติและทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือและร่วมมือกัน โดยเริ่มต้นที่เยาวชน ซึ่งกำลังจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติด้วยการฝึกฝน อบรมจนเป็นนิสัย และนำระเบียบวินัยที่ฝึกฝนไว้นั้นออกไปปฏิบัติจริงในชุมชนท้องถิ่นหรือสถานที่ทำงานให้ประพฤติปฏิบัติที่ดีควบคู่ไปกับความมีวินัย (ไพโรจน์ เนียมนาค. 2553 : 3) ดังที่เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552 : 24) กล่าวไว้ว่า สังคมและการเมืองในอนาคตจะเป็นลักษณะที่มีความโปร่งใสมากขึ้น เนื่องจากจะมีการตรวจสอบจากหน่วยงานองค์กรทั้งในและต่าง ประเทศ ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนไทย เพราะหากคนไทยได้รับการปลูกฝังจริยธรรมเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองอย่างสม่ำเสมอจะเป็นคนที่มีคุณภาพ คือเป็นทั้งคนเก่งและคนดีอันส่งผลให้สังคมและประเทศชาติเจริญก้าวหน้าอย่างสงบสุข แต่หากคนไทยไร้ซึ่งระเบียบวินัยและจริยธรรมที่ดีงาม หากแม้มีวิชาความรู้ก็ไม่สามารถที่จะใช้ไปในทางที่ถูกต้องได้ และอาจจะยังก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติตามมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ลิขิต ธีรเวคิน (2548 : 32) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อนาคตของคนเรานั้นจะเป็นอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเขาในขณะที่ยังเยาว์วัย ถ้าเป็นเด็กเกเรไม่เรียนหนังสืออนาคตก็จะอับเฉา อนาคตของประเทศไทยจะเป็นอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีพฤติกรรมอย่างไร มีค่านิยมในรูปแบบไหนและมองบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคมอย่างไรบ้าง ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่าง

ยิ่งต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชน ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ อบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีศีลธรรมทั้งกายวาจาและจิตใจ

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาต่างขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนที่เบี่ยงเบนไปในทางเสี่ยงก่อการกระทำผิดมีเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นที่ทุกองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชนควรหันหน้าเข้าหากัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอด ปลอดภัย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม นำความรู้ จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน วิธีเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน นั้นมีอยู่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการอบรมสั่งสอนโดยตรงของผู้ปกครองหรือครูผู้เกี่ยวข้อง การฝึกการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นต้น และรูปแบบการสอนวิธีหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กคือ การสอนแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งในแง่ของความคิด พฤติกรรม หรืออารมณ์ความรู้สึก อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปลูกฝังคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน วิธีการบูรณา การความรู้ความคิด กับคุณธรรมโดยหลักการแล้วควรให้ความสำคัญแก่ความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน ดังนั้นครูอาจสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่นักเรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดความซึมซาบเป็นธรรมชาติ เช่น ในการสอนเรื่องสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพ ทั้งของตนเองและผู้อื่นจะทำให้นักเรียนคิดแต่สิ่งที่ตนพึงจะได้รับ หรือพึงมีตามกฎหมาย แต่นักเรียนจะขาดคุณลักษณะในด้านคุณธรรมดังนั้น ครูจึงควรสอนสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกันความเมตตากรุณา ตามความเหมาะสมเพื่อนักเรียนจะได้เป็น “ผู้มีความรู้คู่คุณธรรม” (ฤกษ์ชัย เพ็ชรคง. 2556 : 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับอมรวิชช์ นาครทรรพ (2543 : 18) ที่ว่าด้วยสังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงกันอย่างมาก จึงเป็นสังคมแห่งการพัฒนาการเรียนรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถแสวงหา และเรียนรู้ได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัดทั้งทางธรรมและทางโลก ทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงทางอุดมศึกษาทำให้เพิ่มการแข่งขันมากขึ้นเน้นความเป็นอุดมศึกษามหาชน และการสนองภารกิจที่หลากหลายในสังคมของประเทศตลอดจนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันสภาพทั่วไป วิธีการเรียนการสอนที่พบมากที่สุดจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้จาก

เพื่อนร่วมชั้น รองลงมาได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้นการสอนในลักษณะอื่น ๆ จะมีจำนวนใกล้เคียงกันได้แก่ การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบผสมผสาน การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากครู และการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การบริหารการจัดการการศึกษาไทยที่ผ่านมารัฐผูกขาดการจัดการศึกษาเสียเองเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวม ทั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและขั้นตอนต่าง ๆ ของทางราชการไม่เอื้อให้การบริหารการตัดสินใจเป็นไปได้โดยฉับไว สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนคือการขาดความร่วมมือของสังคม การขาดเอกภาพเชิงนโยบายมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบทำ ให้ยากต่อการวางแผนและการบริหารการศึกษาให้มุ่งไปยังจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ การขาดการประสานงานที่ดี ความไม่คล่องตัวด้านการบริหาร และจากปัญหาของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบระเบียบของทางราชการ จากสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของประเทศไทยทำ ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนของไทยกำ ลังประสบปัญหาวิกฤติซึ่งจะต้องเร่งแก้ไข หรือดำ เนินการปฏิรูปการเรียนการสอนและการเรียนรู้อย่างเร่งด่วน ซึ่งปัญหาสรุปประเด็นของปัญหาได้เป็น 3 ระบบมีดังนี้ การศึกษาในระบบ พบปัญหาการให้บริการยังไม่ทั่วถึง ในระบบการศึกษาที่สูงขึ้นเด็กมีโอกาสได้เรียนน้อยลงตามลำ ดับเพราะระบบการศึกษาไทยเป็นระบบแพ้ คัดออก เยาวชนวัย 18-24 ปี ได้เรียนชั้นอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 16.5 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน การศึกษานอกระบบยังไม่มีการรายงานการประเมินผลอย่างจริงจัง จึงยังไม่แน่ใจว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีแต่เชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพหรือไม่ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาจากประสบการณ์และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร นิทรรศการ การประชุมสัมมนาต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและค่อนข้างกระจัดกระจาย อีกทั้งคุณภาพแตกต่างกันไป และสื่อที่ประชาชนเข้าถึงมากที่สุดคือ โทรทัศน์ วิทยุ ส่วนใหญ่ยังเน้นเรื่องความบันเทิง และการค้ามากกว่าเพื่อการให้ความรู้หรือ ข้อมูล ข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในด้านต่าง ๆ ด้านผู้สอนพบปัญหาเช่น ผู้สอนมักมีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนใช้การถ่ายเทความรู้ไม่ถ่ายเทความคิดเป็น ทำ เป็น มุ่งเน้นการท่องจำ ไม่สามารถปลูกฝังการรักที่จะเรียนรู้ เน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ขาดทักษะและเทคนิคในการผลิตและใช้อุปกรณ์การสอน ขาดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง การเรียนการสอนเน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพในเชิงจริยธรรม การใช้วิธีสอนเป็นกลุ่มใหญ่เป็นวิธีที่ทำ ให้ครูและศิษย์ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เป็นต้น ด้านผู้เรียน บุคลิกภาพของบัณฑิตยังบกพร่องในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความอุตสาหะ ความอดทน และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่าบัณฑิตในระดับปริญญาตรีขึ้นไปขาดทักษะและประสบการณ์ในการค้นคว้าวิจัย ขาดทักษะ ขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ดีของนิสิต คือความขันหมั่นเพียร ความมีวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ด้านหลักสูตร พบปัญหาเช่น ยังไม่มีการบูรณาการหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สมบูรณ์ ในสาขาวิชาที่เรียนแต่สอนให้ผู้เรียนเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หลักสูตรการเรียนการสอนลอกเลียนมาจากตะวันตกมากเกินไป วิชาที่มีลักษณะเป็นวิชาเดียว มักเน้นความเป็นวิชาการเฉพาะสาขาวิชานั้น มากกว่าจะเน้นลักษณะบูรณาการตามเป้าหมายวิชาพื้นฐานอย่างจริงด้านวัสดุอุปกรณ์ พบปัญหาได้แก่ ห้องสมุดไม่ทันสมัย ไม่สามารถที่จะเป็นคลังแห่งความรู้ที่เพียงพอที่คณาจารย์จะหาความรู้เพิ่มได้ ตำราอันเป็นสื่อการสอนหลักในปัจจุบัน จำนวนมากมีคุณภาพต่ำขาดวัสดุการฝึก อุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสมจำเป็นและทันสมัย ด้านการจัดการ พบปัญหาได้แก่ การประเมินการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยไม่สามารถทำ ได้เต็มที่ เนื่องจากหลักการของแต่ละมหาวิทยาลัย ถือความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ การลงทุนการวิจัยของรัฐน้อย ทำ ให้องค์ความรู้น้อย มีผลกระทบต่อ คุณภาพของอาจารย์ ทำ ให้ไม่สามารถเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ รัฐผูกขาดการจัดการศึกษาเสียเองเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบระเบียบของทางราชการ ทำ ให้เกิดความไม่คล่องตัว การระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษา ยังทำได้ไม่มากเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินจากรัฐ สำ หรับการลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนทั้งการจัดการศึกษาของเอกชน และการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการฝึกอาชีพยังมีไม่มากเช่นกัน ระบบการศึกษาของไทยในภาพรวมยังขาดการเรียนรู้ใหม่ ขาดการวิจัยและพัฒนาด้วยตัวเอง (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และคณะ. 2543 : 124-130)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรม จริยธรรม อย่างยั่งยืน คือ อาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติ ปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข มีรายงานผลการสำรวจของผู้ที่ถูกให้ออกจากงาน เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวพนักงานเอง พบว่า 17 % ถูกให้ออกงานเพราะ ขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ 83 % ถูกออกจากงานเพราะปัญหาเรื่อง ความประพฤติ และบุคลิกภาพ ในขณะเดียวกันมีผู้ไปสำรวจความคิดเห็นของ

ผู้ประกอบการ ในการพิจารณารับคนเข้าทำงาน ในหน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิต ที่มีคุณลักษณะดังนี้ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ และ มีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์ในสังคม ดังกล่าวมานี้เป็นผลโดยตรง มาจาก เรื่องของการปลูกฝัง ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม นั่นเอง จริยธรรม เป็น หลักความประพฤติ หรือ แนวทางในการปฏิบัติตนที่ควรแก่การยึดถือปฏิบัติ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง มีความสุข โดยมีคุณธรรมและศีลธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเปรียบเสมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน คุณธรรม เป็นสภาวะที่อยากให้เราทำอะไรที่เป็นคุณ ศีลธรรม เป็นสภาวะที่เราห้ามจิตใจของเราไม่ให้ทำในสิ่งผิด หรือบอกไม่ให้คนอื่นทำ ทั้งคุณธรรม และ ศีลธรรม จึงเป็นตัวกำหนดความประพฤติของเรา ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร คือ เป็นตัวกำหนดจริยธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลมาจากศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมาย (เชวง เตชะโกศยะ. 2554 : 5-10)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนิสิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า นิสิตขาดระเบียบวินัย ขาดความกระตือรือร้น ขาดทักษะการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรม ซึ่ง เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก (พระณัฐพนธ์ ชอบมี. 2555 : 2) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้จะสามารถเสริมสร้างจริยธรรม นิสิตได้ และยังสอดคล้องกับ ไพโรจน์ เนียมนาค (2553 : 278-281) ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552 : 227-229) และดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548:149 – 152) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม จะสามารถพัฒนาและเสริมสร้างจริยธรรม เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจริยธรรม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและทางสังคมไทยต่อไป

คำถามวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบสำคัญเป็นอย่างไร

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีประสิทธิผลหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมจริยธรรมหลังทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง

2. นิสิตกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมจริยธรรมหลังทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปร

1.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมจริยธรรม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความขยันหมั่นเพียร 2) ความมีวินัย และ 3) ความรับผิดชอบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 125 รูป/คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 รูป/คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 รูป/คน และกลุ่มควบคุม 20 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม สำหรับนิสิต รายวิชาพุทธวิธีการสอน รหัส 200 225 มีเนื้อหาจำนวน 10 เรื่อง จำนวน 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง หลักการและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า เวลา 2 ชั่วโมง

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การวิเคราะห์ธรรมชาติผู้เรียนตามแนวพุทธ เวลา 2 ชั่วโมง

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณลักษณะของผู้สอน เวลา 2 ชั่วโมง

3.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วัตถุประสงค์ในการสอน เวลา 2 ชั่วโมง

3.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การสอนตามหลักไตรสิกขา เวลา 2 ชั่วโมง

3.6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การสอนตามหลักอริยสัจ เวลา 2 ชั่วโมง

3.7 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การสอนตามหลักอนุปุพพิกถา เวลา 2 ชั่วโมง

3.8 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การสอนตามหลักนวังคสัตถุศาสตร์ เวลา 2 ชั่วโมง

3.9 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การสอนตามหลักโยนิโสมนสิการ เวลา 2 ชั่วโมง

3.10 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การพัฒนาจิตและเจริญปัญญา เวลา 2 ชั่วโมง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

5. ขอบเขตด้านเวลา

การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม สำหรับนิสิต ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนเมษายน 2556 ถึงเดือนพฤษภาคม 2557 รวมเวลา 1 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แบบหรือแผนของการสอนมีจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้การสอนในห้องเรียน หรือสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย แผนดังกล่าวจะแสดงถึงลำดับความสอดคล้องกัน ภายใต้หลักการของแนวคิดพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ โดยผ่านขั้นตอนตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาหรือมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สตฺถา เทวมนุสฺสานำ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย มีจุดมุ่งหมายในการที่ทรงสอน 3 อย่าง คือ 1) อภิญญายธรรมเทศนา ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น หมายความว่า สิ่งที่ทรงรู้แล้ว เห็นแล้ว 2) สนิธรรมเทศนา จุดมุ่งหมายในการสอนคือ เพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง 3) ปาฏิหาริยธรรมเทศนา เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัศจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ๆ ในบรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง 3 นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอนุศาสนียปาฏิหาริย์ ว่าดีที่สุด ประณีตที่สุดและเป็นประโยชน์ที่สุด ข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรงเป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนกระทั่งบัดนี้ก็ด้วยอานุภาพของ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ นั่นเอง ทรงเน้นการปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติว่าเป็นการบูชาพระองค์อย่างยิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนิสิต หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ คือ (1) หลักการแนวคิดของรูปแบบ (2)วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบ โดยมีรูปแบบของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจากการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาคือ หลักโยโสมนสิการ และธรรมะประกอบ คือหลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา มาเป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนิสิต มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 ขั้นนำสู่การเรียนรู้จริยธรรม เป็นขั้นที่นำหลักการของไตรสิกขามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิด ศีล สมาธิ และปัญญา โดยจัดกิจกรรม 1) สวดมนต์ไหว้พระ 2) สมาทานศีล 5 และ 3) ปุจฉา วิสัชนา

3.2 ขั้นมุ่งสู่ประสบการณ์จริยธรรม เป็นขั้นที่นำหลักการของโยนิโสมนสิการมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิด การรู้จักพิจารณาสืบค้นถึงต้นเหตุ การใช้ความคิดสืบสาวตลอดสาย การคิดอย่างมีระเบียบ การรู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย การคิดแยกแยะ พิจารณาผลตามสภาพของสิ่งนั้น ๆ โดยไม่เอาความรู้สึกเข้าร่วมด้วย โดยจัดกิจกรรม 1) เรื่องเล่าประสบการณ์ 2) ร่วมกันอภิปราย 3) พิจารณาร่วมกัน

3.3 ขั้นผสานทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริยธรรม เป็นขั้นตอนที่ผสานหลักการของโยโสมนสิการ ร่วมกับหลักการของไตรสิกขา โดยจัดกิจกรรม 1) บรรยายสะท้อนคิด 2) ภารกิจปฏิบัติ3) ชี้ชัดข้อดี

3.4 ขั้นเคร่งครัดการนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่นำเอาหลักการของอริยสัจ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสรุปความรู้ แนวคิดที่ได้สู่การปฏิบัติจริงในชีวิตของนิสิต โดยจัดกิจกรรม 1) ร่วมกันสรุปความรู้ 2) ร่วมกันสรุปแนวคิด 3) ร่วมกันสรุปแนวทางในการนำไปปฏิบัติ

3.5 ขั้นประเมินผลจริยธรรม เป็นขั้นตอนที่ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผู้เรียนทั้งด้านความรู้ และด้านพฤติกรรมจริยธรรม

(4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง โครงสร้างของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรระดับอุดมศึกษา มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรม การกระทำหรือการแสดงออกทางกาย วาจาใจที่ถูกต้อง ดีงามทั้งภายนอกและภายใน ตามกฎเกณฑ์ของสังคมอันก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

5.1 ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง พฤติกรรมการที่นิสิตแสดงออกถึงความสนใจ ตั้งใจ และเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างจริงจัง และร่วมกิจกรรมกับหมู่คณะอย่างจริงใจมีความพยายามอย่างต่อเนื่องจนประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายและทันเวลาตามที่กำหนด พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สังเกตดูจากการกระทำต่อไปนี้ เช่นเข้าเรียนทุกชั่วโมง เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอลงมือทำงานทันทีเมื่ออาจารย์มอบหมายงานให้

5.2 ความมีวินัย หมายถึง การที่นิสิตกระทำหรือแสดงออกตามกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักให้คนปฏิบัติและควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนั้นระเบียบวินัยในมหาวิทยาลัยจึงหมายถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมของนิสิตให้ปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขของมหาวิทยาลัย และเพื่อพัฒนานิสัยที่ดีงามให้เกิดขึ้นและติดตัวนิสิตตลอดไป เช่นการแต่งเครื่องแบบอย่างถูกต้อง
ไม่ล่วงละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่ทะเลาะวิวาท หรือมีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาทจนเกิดความแตกความสามัคคี สังเกตดูจากการกระทำ ต่อไปนี้ เข้าเรียนทันเวลาเรียน เดินแถวอย่างสงบและเป็นระเบียบ เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเมื่อใช้บริการ แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและส่งงาน/การบ้านทันตามที่กำหนด

5.3 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจและความเอาใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพยายาม และความผูกพันในการที่จะให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเวลาและความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือพันธะผูกพันหน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีผลเสีย และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สังเกตจะดูจากการกระทำต่อไปนี้ ทำความสะอาดห้องเรียนเสร็จตามที่มอบหมาย เข้าห้องเรียนตรงเวลา ทำงาน/การบ้านที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา

6. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม หมายถึง ผลการประเมินผลการเรียนรู้ของนิสิตที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งภาคความรู้ และความสามารถด้านปฏิบัติ ดังนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา
BURAPHA UNIVERSITY

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่ได้จากการประเมินก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนิสิตได้จากการประเมินก่อนและหลังเรียนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

6.2 พฤติกรรมจริยธรรม 3 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร2) พฤติกรรมจริยธรรมด้านความมีวินัย และ 3) พฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ หมายถึงพฤติกรรมของนิสิต ที่ได้จากการประเมิน ก่อนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวพุทธวิธีการสอน เปรียบเทียบกับวิธีสอนปกติ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมจริยธรรม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลางเหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

6.3 ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวพุทธวิธีการสอน เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อยและพึงพอใจน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ระดับองค์กร คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน ที่เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผู้สอนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรูปแบบการพัฒนานิสิตด้านจริยธรรม เพื่อให้นิสิตเป็นผู้ที่มีจริยธรรมอันดีงาม เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพสำหรับชาติต่อไป

3. เป็นสารสนเทศการพัฒนาจริยธรรมของนิสิต

ประโยชน์สำหรับนิสิต

1. ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนิสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. ได้พัฒนาจริยธรรม 3 ด้าน ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความรับผิดชอบอย่างเต็มศักยภาพ

3. ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ และด้านจริยธรรม

4. สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

5. สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตรุ่นน้องในการปฏิบัติตนด้านจริยธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความรับผิดชอบ

ประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีการสอน ที่เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนิสิต

2. มีรูปแบบการพัฒนานิสิตด้านจริยธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความรับผิดชอบ เพื่อให้นิสิตเป็นผู้ที่มีจริยธรรมอันดีงาม เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพสำหรับชาติต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY